

СТЕСНЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ПРОПАСТ В XXI ВЕК*

● **Бедните страни могат да достигнат богатите, ако премахнат бариерите пред ефективното производство**

СТЕФАН Л. ПАРЕНТЕ

(Продължава от бр. 8/2008 г.)

Подобни споразумения между отделни страни намаляват както способността, така и стимулите за получаване на правителствена подкрепа за изграждането на бариери. Намалява способността, защото отделната държава не може да блокира движението на стоки между страните и в същото време не може да блокира въвеждането на висши технологии в другите страни-членки. Намалява стимула, защото големината на пазара и ценовата еластичност на търсенето на индустриалния продукт са повишени, а усвояването на по-продуктивна технология регулира в по-голяма процентно увеличение индустриалните приходи и продукцията. Това означава, че заетостта и приходите на доставчиците на производствени фактори по-трудно могат да бъдат засегнати от усвояването на тези технологии.

САЩ и Западна Европа. САЩ догонват и задминават Великобритания в периода 1865 - 1929 г., защото отделните щати са били и продължават да бъдат зона за свободна търговия. Въпросните щати имат значителен икономически суверенитет, като конституцията дава право на федералната власт да регулира между щатската търговия и да предотвратява налагането на тарифи и други ограничения пред вноса на стоки и услуги.

Западна Европа догонва САЩ в периода 1973 г. - 1993 г., защото със създаването на Европейския съюз (ЕС) се превръща в зона на свободната търговия. Страните-членки в ЕС имат дори по-голям суверенитет от отделните щати в САЩ. Например правителството на Германия не може да блокира внедряването на новите технологии и продукцията на „Тойота“ в Уелс, дори и германските политици да са склонни на такава стъпка, за да отговорят на вътрешния политически натиск. Ако „Тойота“ започне да придобива все по-голям пазарен дял, няма да измине много време и автомобилната индустрия в Европа ще внедри нови технологии и като резултат от това производителността в автомобилния сектор ще се повиши. Така действа свободната конкуренция.

Положителният ефект може да се докаже с данните за производителността на труда в ЕС и държавите извън него за различни периоди от време.

Таблица 2А показва производителността на труда, дефинирана като произведен продукт на работен час в държави, които са формирали ЕС, и също така на членките от 70-те и 80-те години на миналия век. Ясно се вижда, че преди формирането на ЕС страните в първата група са имали производителност на труда едва на половината от нивото за САЩ. За период от 60 години няма никакъв напредък. Въпреки това едва 36 години след създаването на това, което днес представлява ЕС, държавите, които са подписали договора от Рим, достигат нивото на САЩ по отношение на производителността на труда. Както Прескот изтъква, причините, довели до това бързо застига-

в графата „Други“ на **таблица 2В**, включваща Швейцария, Австрия, Финландия и Швеция. Сходството между двете групи страни е, че производителността на труда им е еднаква в следващия период от Втората световна война. За 36 години, от 1957 до 1993 г., „другите“ падат от 1.06 пъти производителност в сравнение с първоначалните членки на ЕС до само 0.81 пъти. Това е силно емпирично доказателство, че страните, които се обединяват в зони за свободна търговия, достигат по-висока производителност.

Азия. Причините за бурното развитие на Азия са малко по-различни от тези в Европа. Държави като Южна Корея, Тайван и Япония са принудени да наложат политика, която не блокира ефективното производство като условие за получаване на помощи от САЩ. Развитието на Китай в последните години е резултат от освобождаването на търговията. Бързият растеж в Китай започва през 1978 г., когато китайското правителство става по-децентрализирано, премахвайки голяма част от системата на централното планиране. Въпреки че правителството дава повече правомощия на регионалните власти, не им дава правото да ограничават потока на стоки и из страната. Както посочва **Алун Йънг**, в случаите от 80-те и 90-те години на миналия век, когато отделни райони са се опитали да наложат бариери за движението на стоки, то правителството е реагирало бързо и ги е предотвратило. Конкурирането между бизнеса в различните китайски провинции води до бърз растеж на стандарта на живот.

ЛОШИ ПРАКТИКИ

Русия. Успехът на Китай в процеса на преминаване към капитализъм е в

гането на индустриалните лидери, въпреки че започва съвременния си икономически растеж преди 100 години. Причината, подобно на Русия, е в липсата на отворена търговия. Няма свободно движение на стоки и услуги между сравнително суверенните райони.

Вашингтонският консенсус не превръща Латинска Америка в зона за свободна търговия. Въпреки че Вашингтонският консенсус поддържа либерализирането и приватизацията в своя десетточков план, той не успява да постигне значително премахване на бариерите пред търговията. Примерно според MGI такива бариери има все още в Бразилия. Още повече, според **Себастиан Ечмедив** Аржентина, правителството е принудено да предоставя специални привилегии на определени групи от обществото, за да превежда успешно политиките и реформите в страната. Заради подобни политики в страни като Венецуела, Еквадор, Аржентина и Бразилия Латинска Америка среща трудности в изпълняване на добри реформи и насърчаване на конкуренцията, което от своя страна възпира фирмите от така нужните инвестиции в нови технологии.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ще могат ли бедните страни да достигнат индустриалните лидери или винаги ще изостава? Отговорът е, че всяка държава има потенциала да стане богата. Бързото догонване е възможно и има примери за това в последните 50 години. Китай върви по този път, а и Индия се справя доста добре. При положение, че една трета от световното население е съсредоточено в тези две страни, техният бърз растеж дава явен сигнал за едно по-добро бъдеще. Приемането на 12 нови страни в ЕС е друго положително развитие.

Издигането на идеи против глобализацията и против свободната търговия и връщането към установяването на големи държавни предприятия в някои страни, ни кара да мислим, че има страни, които трудно ще преодолеят пропастта между тях и богатите индустриални държави. За съжаление групите със специални интереси в много държави успяват да убедят масите, че по-голямата интеграция в световната икономика ще влоши състоянието на националната.

Няма абсолютно никакво емпирично доказателство за това, напротив, емпирични изследвания показват, че интеграцията и премахването на бариерите са начинът за бърз растеж в днешни времена. Бариери под формата на правила за работа, законови ограничения, правителствени субсидии, международни търговски квоти и други подобни политики и регулации продължават да потискат стандарта на живот на голям брой хора.

За да се елиминират подобни ограничения, бедните страни трябва да приемат международната конкуренция в бизнеса и търговията. Като за начало ненужните бариери трябва да се премахнат. Само тогава всички нации ще имат възможността да благоденстват.

Таблица 2В

Labor Productivity of Other Western European Countries	
Year	Other Countries* (Percentage of Original EU Members' Productivity)
1900	103%
1913	99%
1938	103%
1957	106%
1973	96%
1983	85%
1993	81%

* Switzerland, Austria, Finland, and Sweden.

Source: Stephen L. Parente and Edward C. Prescott, "What a Country Can Do to Catch Up to the Leader," in Leszek Balcerowicz and Stanley Fischer, eds., *Living Standards and the Wealth of Nations: Successes and Failures in Real Convergence* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 2006), pp. 17-40.

не на САЩ, се крият предимно в повишената ефективност на използване на наличните ресурси в процеса на производството и не толкова в промяна на съотношението *капитал-произведен продукт*. Европейските държави, които се присъединяват към съюза през 1973 г., също навакват бързо по отношение на производителността след присъединяването.

Още по-поразително е сравнението между първоначалните членове на ЕС и западноевропейските страни, които се присъединиха през 1995 г. или все още са извън съюза. Последните са

Емил Димитров, управител

ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ ЧРЕЗ БАЛАНСИРАНО СЛЕДЕНЕ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ

(Продължава от стр. 20)

Това се осъществява чрез откриване на очакваните взаимосвързани ефекти при постигането на целите във всеки от четирите аспекта на балансираната система. Например действия, насочени към квалификация на персонала, се очаква да предизвикат иновации във вътрешните бизнес процеси. Иновациите от своя страна се очаква да внесат подобрения във взаимодействието с клиентите, което пък води до положителни финансови резултати.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА БАЛАНСИРАНОТО СЛЕДЕНЕ НА ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИЗУЧАВАНЕ НА БИЗНЕСА НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Когато мениджърите използват

балансирано следене на показатели, те могат реално да прилагат своите стратегии в работата на компанията. Чрез редовното анализиране на справките за показателите мениджърите откриват кои звена и инициативи попадат в целта и кои не. Звената, които не покриват зададените цели, могат да бъдат изследвани в детайли, за да се установи защо не могат да се постигнат очакваните резултати и да се направят навреме необходимите корекции, за да се реши проблемът. Дори и когато всички показатели са в норма, мениджърите биха могли да изследват и анализират взаимосвързките между различните показатели и да откриват неподозирани странични ефекти на техните стратегии.

Прилагането на подхода за ба-

лансирано следене на показателите първа навлиза в България. То е свързано с изграждането и поддържането на добре подгредени и подробни масиви от данни, автоматизиране на работните процеси, повишаване на нивото на информационната култура на организациите и т.н. През последните години все повече компании поставят сериозен акцент върху тези критични за бизнеса решения и разглеждат информацията като основен източник на знания за управление на бизнеса. Именно в такива компании прилагането на съвременни подходи като балансирано следене на показатели е възможно и се очаква да даде най-видими резултати.

Таблица 2А

EU Labor Productivity		
Year	Original* EU Members (Percentage of U.S. Productivity)	Joined in 1973** (Percentage of U.S. Productivity)
1870	62%	-
1913	53%	-
1929	52%	-
1938	57%	-
1957	53%	57%
1973	78%	66%
1983	94%	76%
1993	102%	83%
2002	101%	85%

* Belgium, France, Italy, Luxembourg, Netherlands, and Germany.
** Ireland, United Kingdom, and Denmark.

Source: Stephen L. Parente and Edward C. Prescott, "What a Country Can Do to Catch Up to the Leader," in Leszek Balcerowicz and Stanley Fischer, eds., *Living Standards and the Wealth of Nations: Successes and Failures in Real Convergence* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 2006), pp. 17-40.

* Изследването на Стефан Л. Паренте е публикувано в Индекс на икономическата свобода 2008 от фондация „Херитидж“ и „Уол Стрийт Джърнъл“. Българският партньор на индекса е Институтът за пазарна икономика.